
Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Petek, 29. avgust 2014

SPLOŠNA MATURA

IZPITNA POLA 1**Strukturirane naloge****1. Odločanje v skupnosti**

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.1	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ moč je priznana kot sprejemljiva, družbeno upravičena ♦ prostovoljno podrejanje 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.2	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ zmožnost, da posamezniki/skupine uveljavijo svoje interese kljub nasprotovanju drugih 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.3	1	<ul style="list-style-type: none"> ♦ tradicionalna oblast 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.4	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ karizmatična oblast ♦ racionalno-legalna oblast 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.5	4	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ odnos do oblasti ♦ način legitimiranja ♦ nastanek ... 	Za vsako navedeno in pojasnjeno razliko 2 točki (1 točko za navedbo razlike in 1 točko za kratko razlago), skupaj 4 točke.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.6	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ sistem političnih institucij (parlament, vlada, sodišča), ki izvajajo oblast 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.7	1	<ul style="list-style-type: none"> ♦ širši pomen pojma država 	
	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Je geografsko-politična tvorba, ki ima tri elemente: ozemlje, prebivalstvo in suvereno oblast. 	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.8	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Cilj političnih strank je priti na oblast, interesne skupine si prizadevajo za vpliv na odločitve političnih strank in oblasti. 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.9	2	ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ nezaupanje političnim strankam ♦ nezanimanje za politiko ♦ nemoč, prepričanje, da ne morejo na nič vplivati ... 	

2. Izzivi sodobnega sveta

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.1	2	♦ Pospeseni tehnološki in gospodarski razvoj na različne načine ogrozi življenje ljudi: uničuje naravno okolje, ustvarja socialno kofliktnost, povečuje socialne razlike, zmanjšuje varnost posameznika in družbene skupnosti, povečuje se tesnoba in negotovost ljudi ...	Pojasnilo vključuje več dimenzij ogroženosti, ne le ekološko.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.2	1	♦ (Ulrich) Beck	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.3	1	ena od: ♦ tveganje revščine ♦ tveganje brezposelnosti ♦ tveganje izgube zdravja/obolevnost ♦ tveganje v povezavi z izbirami ...	
	2	♦ Ustrezno predstavijo (opišejo) tisto obliko tveganja, ki so jo navedli.	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.4	1	♦ glokalizacija	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.5	4	dve od: ♦ globalizacija kot enosmerni kulturni tok (amerikanizacija, vesternizacija) ♦ nastajanje nove globalne kulture (približevanje kultur), obojesmernost/oba tokova ♦ glokalizacija kot mešanje in stapljanje kultur in hkratio ohranjanje/oživljanje/poudarjanje kulturnih razlik	Za vsako navedeno in razloženo stališče 2 točki, skupaj 4 točke.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.6	1	♦ B	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.7	1	dve od: ♦ rodnost ♦ smrtnost ♦ selitve	Za dve navedbi 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.8	2	♦ predmoderne družbe: visoka rodnost, visoka smrtnost in posledično majhna/počasna/nizka rast prebivalstva	
	2	♦ moderne družbe: upadanje smrtnosti, rodnost v prvi fazi ostane visoka, posledično pospešena rast prebivalstva, pozneje upadanje rodnosti, obnavljanje prebivalstva ob nizki rodnosti in nizki smrtnosti, počasna rast prebivalstva	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.9	2	♦ značilen za tretji svet/nerazvite dele sveta: v prvi fazi demografskega prehoda se smrtnost zniža, rodnost pa ne (izostane namerno/zavestno/prostovoljno nadzorovanje rodnosti)	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.10	1	ena od: ♦ izboljšanje gospodarskih razmer ♦ napredek medicine ♦ izkoreninjenje epidemij ♦ boljša prehrana ♦ izboljševanje higienskih razmer ...	

3. Šolanje

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.1	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Temeljna funkcija šole je načrtno in sistematično izobraževanje ter načrtna in sistematična vzgoja oziroma edukacija. 	Za 2 točki je treba v rešitvi poudariti, da gre za načrtno in sistematično vzgojo in izobraževanje.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.2	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ vloga učitelja ♦ vloga učenca 	Možna so tudi druga ustrezna poimenovanja kot dijak, študent, profesor.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.3	1	♦ A	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.4	3	tri od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ skupna formalna pravila ♦ formalno določeni posebni cilji ♦ formalni nadzor ♦ posebne specializirane vloge ♦ brezosebnost ♦ formalna hierarhija ♦ posebna delitev dela določena s formalnimi pravili 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.5	1	♦ D	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.6	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ protestantske zahteve po pismenosti zaradi branja Svetega pisma v domačem jeziku in želje po pristnem stiku z božjo besedo brez posredovanja 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.7	2	ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ pospešena gospodarska rast ♦ družbene in tehnološke spremembe ♦ rast življenjskega standarda in blaginje ♦ spreminjanje poklicne strukture ♦ usmeritev k enakim izobraževalnim možnostim in uveljavljanju načela pravičnosti 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.8	3	tri od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ možnost šolanja za vse ♦ spodbujanje individualnih sposobnosti ♦ razvrščanje po načelu meritokracije ♦ izenačevanje otrok ne glede na različnost socialnih okolij ♦ različni dodatni programi za socialno in kulturno prikrajšane otroke ♦ pozornost do otrok s posebnimi potrebami 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.9	2	ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ Dosežki se ocenjujejo z enakimi merili. ♦ Vsi dosegajo izobraževalne cilje pod enakimi pogoji. ♦ Pomembna je prizadevnost in ne pripisani status. ♦ Odpravlja se povezanost uspeha s socialno-ekonomskim ozadjem šolajočih. 	
	2	ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ Šola ne nagrajuje le po sposobnostih. ♦ Obstaja močna povezanost med družbenimi kategorijami, kakršne so spol, sloj, etnična pripadnost, in šolskim uspehom. ♦ Še vedno obstaja povezanost med šolskim uspehom in socialno-ekonomskim položajem udeležencev izobraževanja. 	
Skupaj	4		

4. Množični mediji in komunikacije

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.1	1	♦ prikrita	
	1	♦ prenašajo tudi vrednote, čustva, sodbe ...	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.2	3	tri od: ♦ javno ♦ hitro ♦ minljivo ♦ veliko občinstvo ♦ heterogeno občinstvo ♦ anonimno občinstvo ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.3	3	♦ Mediji imajo izjemno močan vpliv na občinstvo, učinki so na vse enaki/so neposredni, občinstvo je pasivno.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.4	1	♦ moč občinstva	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.5	1	♦ zabavna funkcija	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.6	2	dve od: ♦ informativna ♦ interpretacijska ♦ socializacijska	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.7	2	♦ Reprezentacija je stereotipna/seksistična. Ženska je prikazana kot spolni objekt, skozi oči moških.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.8	3	♦ Razložijo, kako mediji z izborom vsebin, dogodkov, oseb ... sami konstruirajo to realnost.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.9	1	♦ s svetovnim spletom/z internetom	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.10	2	♦ na dileme glede odnosa do avtorskih pravic in svobode, dostopnosti informacij	Na razmerje med korporacijami in svobodo/demokracijo spleta.

Skupno število točk IP 1: 40

IZPITNA POLA 2

Esejske naloge (splošna ocenjevalna shema)

Točke	Merila
0–5	Ni razviden sociološki uvid v problem ali vsebina odgovora ne ustreza zastavljeni nalogi. Odgovor ne vsebuje elementov, pomembnih za analizo problema ali razpravo o njem; navedenih je le nekaj splošnih/zdravorazumskih ugotovitev, dejstev, informacij. Ni uporabljena sociološka terminologija, besedilo ni povezano.
6–9	Delno opredeljen problem: navedena so nekatera ustrezna dejstva, ugotovitve, informacije, več navedenih ugotovitev in trditve je napačnih. Zapisana dejstva in trditve so neargumentirane. Na podlagi navedenih podatkov so zaključki oblikovani le deloma.
10–13	Opredeljen problem: navedena dejstva, ugotovitve, informacije so delno ustrezne in sociološko relevantne. Na podlagi navedenih podatkov so oblikovani zaključki, pomembni za razčlenitev problema ali razpravo o njem, in delno argumentirani.
14–17	Jasno opredeljen problem: navedene so ustrezne in sociološko relevantne ugotovitve, dejstva, informacije. Na njihovi podlagi so oblikovani zaključki, argumentirani s poznavanjem sociološke problematike. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in nakazano poznavanje socioloških teorij, če to naloga eksplicitno zahteva.
18–20	Jasno opredeljen problem: navedeni so ustrezni in sociološko relevantni podatki, informacije, dejstva. Med seboj so povezani in omogočajo oblikovanje ustreznih zaključkov, celovito so argumentirani. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in sociološke teorije, če naloga to eksplicitno zahteva. Odgovor izkazuje povezovanje problema iz naslova z drugimi sociološko relevantnimi problemi/problem iz naslova je umeščen v širši družbeni okvir.
Ocenjevalec upošteva tudi jezikovno oblikovanost in urejenost besedila . Če oceni, da problem jezikovno ni predstavljen ustrezno, je mogoče zmanjšati točkovno oceno za največ 5 točk.	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
1	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Opredelijo merila odraslosti v (post)modernih družbah (zaposlitev, osamosvojitve od družine orientacije, oblikovanje razmeroma trajne partnerske zveze in/ali družine). ♦ Ugotavljajo, da so prehodi v odraslost odloženi, negotovi, individualizirani ... ♦ Ugotavljajo vzroke za to (podaljševanje šolanja, pomanjkanje priložnosti na trgu dela). ♦ Ugotavljajo nekatere posebnosti, ki veljajo za Slovenijo (npr. Slovenija je pri vrhu evropske lestvice glede tega, kdaj mladi zapustijo dom), in pojasnjujejo vzroke za to. 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
2	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Opredelijo: <ul style="list-style-type: none"> – družbeni status, – razumevanje družbenega statusa v sociologiji (M. Weber), – določnice družbenega statusa, – družbeno mobilnost. ♦ Ločijo pripisani in pridobljeni družbeni status. ♦ Povežejo družbeno mobilnost s pridobljenim družbenim statusom. ♦ Vključujejo primere. 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
3	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Predstavijo različne tipe delitve dela in vlog v družinah. ♦ Predstavijo vpliv različnih dejavnikov (izobrazbe, zaposlitve, urbanega okolja, spreminjanja vrednot, vplivov feminističnih gibanj, življenja v malih jedrnih družinskih skupnostih z zmanjšanim vplivom sorodstva) na spreminjanje delitve dela in vlog v družinah. 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
4	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Predstavijo spremenljivost družbenih norm in s tem povezanega opredeljevanja odklonskosti in konformnosti glede na: <ul style="list-style-type: none"> – družbo oz. kje je prišlo do odklonskega ravnanja, – časovno dimenzijo, – storilce, – konkretne okoliščine, ♦ Predstavijo konkretne primere družbene in kulturne pogojenosti opredeljevanja konformnosti in odklonskosti. 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
5	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Pojasnijo pojem sekularizacije. ♦ Opozorijo na versko revitalizacijo. ♦ Analizirajo njeno (nejasno) razmerje do sekularizacije. ♦ V povezavi s tem obravnavajo vsaj dva od naslednjih pojavov: verski fundamentalizem, nova religijska gibanja, ljudska religioznost, sekularna/civilna religija.	

Skupno število točk IP 2: 40